

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто основні економічні труднощі в процесі здійснення інноваційної діяльності, висвітлено питання стимулювання інноваційної діяльності на прикладі різних країн, а також особливості стимулювання в Україні, розроблено систему заходів підтримки та стимулювання інноваційної діяльності підприємств.

Аннотация. Рассмотрены основные экономические трудности при осуществлении инновационной деятельности, освещены вопросы стимулирования инновационной деятельности на примере различных стран, а также особенности стимулирования в Украине, разработана система мер поддержки и стимулирования инновационной деятельности предпринимателей.

Annotation. The main economic difficulties in the implementation of innovation are considered, the issues of "promoting innovation" in various countries, and peculiarities of stimulating in Ukraine are highlighted, the system of measures to support and stimulate innovative activity of entrepreneurs has been developed.

Ключові слова: інноваційний розвиток, стимулювання, державне регулювання інноваційної діяльності.

Актуальність даної теми полягає в тому, що на сьогодні формується нова парадигма економічного зростання на базі використання нових знань та інновацій. Тобто відбувається усвідомлення того, що наука як головне джерело нововведень – не замкнена система, а галузь, органічно пов'язана з економічними процесами, які відбуваються в країні.

Для розвитку інноваційної діяльності держава повинна створити сприятливе інноваційне середовище, що формує цивілізовані ринкові відносини у сфері обігу об'єктів інтелектуальної власності, сприяє концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках науково-технічного розвитку, створенню певних організаційно-правових умов для інноваційного підприємництва.

Метою даної роботи є опрацювання питань щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємств в Україні з точки зору ефективної податкової політики, яка б сприяла активізації інноваційних процесів у державі.

Об'єктом дослідження є процес формування ефективного механізму стимулювання діяльності у сфері інновацій. Предметом даного дослідження виступає організаційно-методичне забезпечення процесу формування такого механізму.

На думку Краснокутської Н. В., "державне регулювання інноваційного процесу на сучасному етапі є головною умовою розвитку економіки" [1].

Аналіз реальних проблем підприємств є орієнтиром під час обґрунтування перспектив інноваційного розвитку країни в цілому. Проблеми, які виникають у процесі ведення інноваційної діяльності, виявляються під час аналізу факторів, що стримують впровадження інновацій. Фактори поділяють на економічні та виробничі [2]. Перш за все, підприємства в процесі здійснення інноваційної діяльності стикаються з економічними труднощами.

Найбільш значущим економічним чинником виступає нестача власних коштів, на це вказали 81,7 % респондентів промислових підприємств України [2]. Були зазначені й інші: недостатня фінансова підтримка держави (59,9 %), великі витрати на нововведення (49,3 %), високий економічний ризик (32,5 %) і тривалий термін окупності нововведень (29,5 %), низький платоспроможний попит на продукцію (25,5 %).

Серед виробничих факторів, що стримують інноваційну діяльність, зазначають: недостатність інформації про нові технології (17,1 %), відсутність можливості для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями (16,7 %), недостатність інформації про ринки збуту (15,2 %).

Останнім часом в Україні недостатньо уваги приділяється проблемам фінансово-кредитної підтримки та стимулювання розвитку інноваційних процесів, розширення інноваційної діяльності й створення інноваційного продукту. Підприємництво повинне бути об'єктом не тільки регулювання з боку органів державної і місцевої влади, але й стимулювання інноваційної діяльності для забезпечення економічного зростання в регіоні та країні [2].

З метою стимулювання інноваційної діяльності в країнах, які входять у технологічне ядро світового розвитку, застосовується такий вид податкових пільг, як надання дослідного та інвестиційного податкового кредиту, тобто відстрочка податкових платежів у частині витрат з прибутку на інноваційну діяльність, що доцільно застосовувати в процесі технологічної модернізації виробництва з метою підвищення його конкурентоспроможності [2].

Так, Великобританія ще в середині 1940-х рр. ввела "першочергові знижки", які надавалися підприємствам у перший рік експлуатації машин, устаткування і промислових споруд. У Канаді розмір інвестиційної знижки коливається від 10 до 15 %. Малі інноваційні підприємства в США платять податки, на 25 % нижчі, ніж інші малі підприємства [3].

Однак інвестиційна податкова пільга недостатня для того, щоб підштовхнути підприємства до створення і фінансування власних наукових програм, результати яких не окупуються протягом короткого терміну. Саме таку функцію і виконує спеціальна пільга – "податковий кредит на приріст НДДКР" (дослідницький податковий кредит), під

Крім надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту, світова практика застосовує такі види податкових пільг, які стимулюють інноваційну діяльність: зменшення податку на приріст інноваційних витрат; "податкові канікули" протягом декількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів; зниження ставок податку на прибуток, спрямований на проведення замовних та загальних НДДКР; пільгове оподаткування прибутку, отриманого від використання патентів, ліцензій, ноу-хау та інших нематеріальних активів, які входять до складу інтелектуальної власності; зарахування частини прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з наступним пільговим оподаткуванням у разі використання його на інноваційні цілі [3].

Українська практика господарювання також виробила ряд податкових пільг, мета яких – сприяти активізації інноваційних процесів в економіці країни. Зокрема, державні навчально-виховні заклади, наукові установи та організації, діяльність яких повністю або частково фінансується з бюджету, звільнені від сплати податків. Податкові пільги суб'єктам інноваційної діяльності в нашій країні, які надаються інноваційним підприємствам на сьогодні, викладені в Законі України "Про інноваційну діяльність" [4]. Найважливішими з них є можливість:

повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України;

часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України "Про страхування".

Виходячи з аналізу особливостей податкового стимулювання інноваційних процесів, можна зробити висновок про те, що в Україні ще недостатньо відпрацьований механізм ефективної податкової політики сприяння активізації інноваційних процесів, здатних забезпечити технологічне оновлення національної економіки та перевести її на рейки інноваційну модель розвитку.

Ураховуючи наведені дані, була зроблена спроба формування системи заходів підтримки та стимулювання інноваційної діяльності підприємців.

Позитивну роль у створенні сприятливої ділової атмосфери може відіграти державна підтримка забезпечення базових умов відкриття, організації і стимулювання середнього та малого бізнесу за такими напрямками: проведення регулярного регіонального прогнозу для інвесторів за номенклатурою позицій виробництва товарів і послуг; моніторинг стану ділового клімату та рівня життя населення; надання консультаційної допомоги та даних за фактичною правозастосовною практикою вирішення господарських спорів; оцінка стану сучасної інфраструктури регіону з позиції сприяння господарюванню; забезпечення наступності планів регіонального розвитку та перспективних планів роботи підприємницьких структур.

Таким чином, можна зробити висновок, що активізація інноваційної діяльності підприємницьких структур може принести значний позитивний результат у становленні та розвитку інноваційної економіки держави. Його можна досягти в результаті змінених функцій малого бізнесу в нових умовах трансформації економічної системи. На ранньому етапі товарного капіталістичного виробництва, як наголошується в класичній економічній теорії, підприємство було виключним видом діяльності найбільш талановитих, здатних піти на новаторський ризик з метою отримання прибутку, підприємливих людей. З їх числа формувався новий прошарок власників і менеджерів бізнесу. Вони складали підприємницький ресурс економічного прогресу суспільства.

Стабілізація економічної системи та її перехід до формування високотехнологічної, інформаційної економічної моделі поставили перед підприємницькими структурами нові функціональні завдання. Вони полягають у пошуку, апробації та поширенні передових інноваційних технологій, здатних підняти конкурентоспроможність національної економіки, трансформувати її модель з ресурсозабезпечувальної в інноваційну модель високотехнологічного виробництва готової конкурентної продукції. Тільки така економічна система зможе використовувати переваги міжнародної інтеграції та об'єктивного процесу глобалізації.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2008. – 504 с. 2. Філіпенко С. В. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств / С. В. Філіпенко // Економіка Криму. – 2011. – № 23. – С. 62–65. 3. Журко Т. О. Особливості податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні / Т. О. Журко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2009. – № 70. – С. 44–47. 4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 02.10.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rada.gov.ua. 5. Галан Н. І. Система державної підтримки малих та середніх підприємств у США / Н. І. Галан // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 142–150. 6. Галан Н. І. Державна підтримка малих та середніх підприємств в Європейському Союзі / Н. І. Галан // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 147–154. 7. Долгоруков Ю. Про розвиток малого підприємництва / Ю. Долгоруков, О. Кужман // Економіка України. – 2010. – № 12. – С. 11–18. 8. Долгоруков Ю. Збільшення частки сучасних підприємств – напрям промислової політики / Ю. Долгоруков, І. Падерін // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 24–28.